

נח, המדור - הגיגים, ד"ר חזות גבריאל

נח בשלוש מערכות

האם הפיק נח לקחים מן האירוע הקולאסלי אותו חווה הוא ומשפחתו? בסופו של דבר 'זכה' נח לחיות בג' עולמות כפי שנאמר במדרש בראשית רבתי (המיוחס לראשונים): " **התהלך נח. למה כתוב ג' פעמים בפסוק זה נח נח נח, לפי שהיה נח א' מג' אנשים שראו ג' עולמות, נח דניאל ואיוב. נח ראה העולם בישובו ובחורבנו ובישובו...**" (בראשית רבתי, פרשת נח, עמוד 65). בבחינת 'פשוטו של מקרא' אנו ניווכח כי התורה מתארת את פעולותיו של נח בשלושת העולמות בהם חי, באופן מעורר השתאות. בעולם הראשון שחרב, מוצג נח כצדיק פסיבי העושה במדויק את רצון הבורא. הפעלים מתארים קיום קפדני של פקודות.

ג' פעולות עשה נח בעולם שחרב: **בניית התיבה** - (ו,כב): **וַיַּעַשׂ נֹחַ כֹּכַל אֲשֶׁר צִוָּה אֱתוֹ אֱלֹקִים כִּן עָשָׂה.** **איכלוס התיבה** - (ז,ה): **וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר-צִוָּהוּ יְקֻקָּה.** **עלייה וכניסה אל התיבה** - (ז,י): **וַיָּבֵא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנִשְׁי־בָנָיו אִתּוֹ אֶל-הַתֵּבָה מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל.** אפילו השלב האחרון טרם המבול מתבצע ישירות על ידי בורא עולם - ז,יז: **.... וַיִּסְגֹּר יְקֻקָּה בַּעֲדוֹ: פסיביות במיטבה.**

ומה באשר לעולם השני (=התיבה)? האם נח מתגלה כצדיק יוזם?

(ז) **וַיִּשְׁלַח אֶת-הָעֶרְב וַיֵּצֵא יְצוּא וְשׁוֹב עַד-בִּקְשַׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:** (ח) **וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה מֵאֵתוֹ לִרְאוֹת הַקָּלוּ הַמַּיִם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה:** (ט) **וְלֹא-מָצְאָהּ הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף-רַגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל-הַתֵּבָה כִּי-מַיִם עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יְדוֹ וַיִּקְחֶהּ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו אֶל-הַתֵּבָה:** (י) **וַיַּחַל עוֹד שְׂבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּסַּף שְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה מִן-הַתֵּבָה:(יא) וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לָעֵת עֶרֶב וְהָנָה עֲלֵה-זֵית טָרֶף בִּפְיָהּ נִידַע נֹחַ כִּי-קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:** (יב) **וַיִּיחַל עוֹד שְׂבַעַת יָמִים אַחֲרָיִם וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה וְלֹא יָסְפָה שׁוֹב-אֵלָיו עוֹד:**

יוזמה זו נחזית להיות כיוזמת אדם **המחליט לקחת את גורלו וגורל כל העולם בידו**. כל הפסוקים הללו מצביעים על כך שהוא ביקש לבחון את נקודת הזמן בה יוכלו לצאת מן התיבה אל העולם החדש. לאחר כישלונו עם העורב הוא משלח את היונה ג' פעמים, עד שהתברר לו כי הגיע הזמן לצאת. אלא ש'העיקר חסר מן הספר': ויאמר נח אל משפחתו צאו מן התיבה'. הפעולה הזו, התכלית של היוזמות בהן נקט לא הגיעה לידי מיצויה. במקום זאת אנו מוצאים: (ח,טו) **וַיִּדְבֹּר אֱלֹקִים אֶל-נֹחַ לֵאמֹר:** (ח,טז) **צֵא מִן-הַתֵּבָה אַתָּה וְאִשְׁתְּךָ וּבָנֶיךָ וּנְשֵׁי-בָנֶיךָ אִתְּךָ:**

מתברר אם כן שפעולותיו של נח בעולם השני נועדו רק - לראות הקלו המים מעל פני האדמה: העולם השני, הוא עולם מעיק, עולם סגור. בשליחת העורב אין תבונה פרקטית, יש בה יותר גילוי רצון פראי ובראשיתי לדעת ולהבין את המציאות שם בחוץ. יש בכך הבעה של רצון להיחלץ ממצב נוראי. בשליחת היונה על שלושת שלביה יש יותר רציונאליות, אבל כאמור ללא תכלית אמיתית. עם זאת, יש להודות כי התחלה של יוזמה ויציאה מן הקיפאון יש כאן, אלא שזו נגועה באינטרס ברור, ועדיין 'העיקר חסר מן הספר'- פנייה לבורא עולם בכל דרך אפשרית. הפסיביות מתמוגגת מעט ותו- לא.

עניין זה יבא לפתרונו המלא רק בעולם השלישי, שם אנו מגלים לפתע אישיות חדשה, בעלת יוזמה ומודעת לאחריות הכבדה המונחת על כתפה: (ח,כ) **וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְחַת מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בְּמִזְבְּחוֹ:**

ודוק- **ויבן מזבח**, כנגד בניית התיבה. **ויקח** מכל הבהמה- כנגד איכלוס התיבה בבעלי חיים. **ויעל** עולות במזבח- כנגד עליית וכניסת המשפחה לתיבה. ההקבלה הספרותית מעידה על הפקת לקחים מידתית.

או אז, ורק אז, וכתגובה לבניין המזבח, שאינה מותרת ספק - (ח,כא) **וַיִּרַח יְקֻקָּה אֶת-רִיחַ הַנְּיַיִחַ וַיֹּאמֶר יְקֻקָּה אֶל-לְבָבוֹ לֹא-אֶסְףּ לְקַלְל עוֹד אֶת-הָאָדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לִב הָאָדָם רָע מִנְּעוּרָיו וְלֹא-אֶסְףּ עוֹד לְהַכּוֹת אֶת-כָּל-לִחַי כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי:**